

Svetové hospodárstvo a medzinárodné ekonomické vzťahy (MEV)

MEV – súhrn makroekonomických vzťahov určitého štátu:

1. zahraničný obchod
2. vedecko-technické vzťahy
3. výskum a vývoj
4. spoločné projektové, poradenské a konzultačné služby
5. výrobná špecializácia
6. spoločné podnikanie a investovanie so zahraničným partnerom
7. medzinárodná doprava
8. finančné a úverové vzťahy

Z oblasti MEV poznáme 2 typy zahranično-obchodnej politiky:

1. **PROTEKCIONIZMUS** – chráni slabších domácich podnikateľov, pred zahraničnou konkurenciou, na to používa štát nástroje (nečesnú konkurencia):
 - dovozné kvóty (iba to čo sa môže dovieť)
 - dovozné clá (výrobky budú drahšie)
 - dovozná prirážka
 - štátne podpory a dotácie pre domácich výrobcov
 - zákaz importu (dovozu) určitých tovarov
 - devalváciou vlastnej meny
2. **LIBERALIZMUS** – odstraňovanie všetkých prekážok pre dovoz:
 - politika slobodného obchodu
 - vytvára podmienky na využívanie výhod špecializácie
 - vytvára podmienky na podporu vývozu domáceho tovaru ale aj kapitálu do zahraničia
 - k rozvoju MEV pomáha aj uplatňovanie zásady:
 - RECIPROCITA (vzájomnosť, aj ty mne aj ja tebe)
 - Doložka najvyšších výhod – ak podpíšu 2 štáty tak zaviažu sa, že budú poskytovať výhody tak ako iným štátom.

Medzinárodná ekonomická interdependencia

- závislosť medzi národnými ekonomikami

Typy interdependencie:

- **štruktúrna** – štruktúra 1 ekonomiky závisí od ekonomiky iného štátu
- **cieľov hospodárskej politiky** – ciele 1 štátu závisia od iného štátu
- **od vplyvov ekonomiky z vonka** – vojna, cunami
- **politiky** – politika 1 štátu závisí od politiky iného štátu

Medzinárodný pohyb kapitálu

- presun relatívne nadbytočného kapitálu z 1 štátu do druhého, aby tam fungoval ako kapitál, kt. opakovane prináša vývozcovi kapitálu vyšší zisk ako by dosiahol vo svojej krajine

Formy vývozu kapitálu (2 hľadiská):

- **podľa vlastníctva:**
 - vývoz súkromného vlastníctva
 - vývoz štátneho vlastníctva
 - vývoz kapitálu prostredníctvom medzinárodných organizácií
- **podľa účelu:**
 - vývoz podnikateľského kapitálu (priame investície) = zakladanie podnikov v iných štátoch alebo sa skupujú už existujúce podniky. Alebo kupujú kontrolné balíky tamojších podnikov.
 - vývoz pôžičkového kapitálu (portfóliové investície) = požíčovanie € a tovaru. Nákup akcie podnikov nižšej ako kontrolný balík.

REINVESTÍCIE – časť zisku, kt. produkuje vyvezený kapitál, znova sa investuje v krajine.

REPATRIÁCIA VYVEZENÉHO KAPITÁLU – vrátenie vyvezeného kapitálu, späť do pôvodnej krajiny.

Kritéria vývozu kapitálu:

1. zadlženosť štátu
2. politická situácia
3. ekonomická situácia
4. menové rezervy a stav platobnej bilancie
5. fiškálna politika (rozpočtová – dane)
6. prístup na kapitálové trhy

Rating – súhrne hodnotenie rizika investovania v zahraničí. Sú na to agentúry:

- Moody's
- standard and poor's
- fitch
- SRA – slovenská ratingová agentúra

Medzinárodný obchod

Výhody: zabezpečuje dovoz čo sa nevyrába v krajine

- možnosť špecializácie krajiny
- konkurencia zvyšuje kvalitu
- umožňuje zhradiť výrobu
- umožňuje využiť komparatívne výhody

Nevýhody:

- závislosť od iného štátu
- dovoz môže zničiť naše podniky (aj celé odvetvia)
- strata národnej samostatnosti

Poznáme 3 základné modely, ktoré vysvetľujú vznik a rozvoj medzinárodného obchodu:

1. **KLASICKÁ TEÓRIA KOMPARATÍVNYCH VÝHOD**
2. **HECKSHEROVA-OBLINOVA TEÓRIA:** vychádza z faktu, že štáty majú rôzne výrobné faktory
3. **NEOKLASICKÁ TEÓRIA:** vypracoval MIL a MARSCHAL. Analyzuje rôzne faktory, kt. určujú objem a štruktúru medzinárodného obchodu:
 - prírodné podmienky
 - stav techniky a technológie
 - primárne výrobné faktory (pôda, práca)

Teória komparatívnych (porovnávacích) výhod (TKV):

Vyjadruje skutočnosť, že zahraničný obchod je výhodný aj pre tú ekonomiku, ktorá má vo všetkých obchodoch absolútnu nevýhodu, pretože má možnosť vyrábať a vyvážať také tovary, v ktorých má **komparatívnu výhodu** a dovážať také tovary, v ktorých má **komparatívnu nevýhodu**.

Ako prvý TKV vysvetlil David Ricardo v diele: **Zásady politickej ekonómie a zdaňovania**.

Z TKV tieto závery:

1. Ak sa každá krajina špecializuje na produkty, v ktorých má KV, potom bude obchod vzájomne výhodný.
2. Bariéry v ZO nechránia ani výrobcov ani spotrebiteľov v štáte, ktorý ich zaviedol, práve naopak, znižujú **skutočné príjmy** a to tým, že **zdražujú tovar**.

TKV, má aj **nevýhodu**, **ZO zvyšuje ceny na vnútornom trhu**, lebo dovezieme lacnejšie zvonku, ale prispôbíme sa vyšším domácim cenám a naopak.

Príklad na porovnanie KV:

Krajina A dokáže vypestovať	Krajina B dokáže vypestovať
* buď 400 jednotiek jablák,	* buď 300 jednotiek jablák,
* alebo 400 jednotiek pšenice,	* alebo 100 jednotiek pšenice,
* alebo naraz: 100 jednotiek jablák a	* alebo naraz: 75 jednotiek jablák a
300 jednotiek pšenice	75 jednotiek pšenice

Krajina A je lepšia ako krajina B **v oboch prípadoch** – to zn. aj v pestovaní jablák aj v pestovaní pšenice. Hovoríme, že má **v oboch prípadoch absolútnu výhodu**. Napriek tomu však *špecializácia umožňuje krajine B využiť KV v pestovaní jablák*.

1. Ak by sa totiž obe krajiny snažili pestovať jablká aj pšenicu, ich celková produkcia by bola iba: * 175 jednotiek jablák a } 550 jednotiek produkcie * 375 jednotiek pšenice }	2. Ak sa však krajina B špecializuje len na pestovanie jablák a krajina A špecializuje len na pestovanie pšenice získajú spolu: * 300 jednotiek jablák a } 700 jednotiek produkcie * 400 jednotiek pšenice }
--	---

Bohatstvo oboch krajín teda **vzrastie bez toho, aby museli zvýšiť spotrebu dostupných zdrojov** (výrobných faktorov). Podmienkou je voľný vývoz/dovoz – liberálny obchod (**slobodný**) – prináša prospech všetkým krajinám, ktoré sa ho zúčastňujú.

Otvorenosť ekonomiky – možno ju vyjadriť ako podiel ZO na celkovom HDP. Koľko krajina vyváža/dováža.

$$OE = \frac{ZO}{HDP} \times 100$$

$$OE = \frac{\text{dovoz}}{HDP} \times 100$$

$$OE = \frac{\text{vývoz}}{HDP} \times 100$$

OSN – organizácia spojených národov

Vznikla 1945 – sídlo New York, pri zakladaní 50 členov, teraz 200, generálny tajomník **Pan Ki Mun**.

3 Základné ciele:

- * zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti,
- * rozvoj priateľských vzťahov medzi národmi,
- * podpora medzinárodnej spolupráce v hospodárskej, sociálnej, kultúrnej a humanitnej oblasti.

Hlavné orgány OSN:

1. **Valné zhromaždenie,**
2. **Bezpečnostná rada** – 15 členov. Je oprávnená prijať vojenské a ekonomické sankcie proti krajine *po súhlase celej veľkej päťky*.
 - * 5 stálych – Veľká päťka – USA, VB, Francúzsko, Rusko, Čína – majú právo „veta“ – zrušiť rozhodnutia
 - * 10 nestálych členov = každé 2 roky 5 členov sa zmení
3. **Hospodárska a sociálna rada,**
4. **Poručenská rada,**
5. **Medzinárodný súdny dvor (Haag),**
6. **Sekretariát OSN.**

Krajiny v OSN sú rozdelené do 5 regionálnych skupín:

- Západná Európa a iné rozvinuté štáty,
- Východná Európa,
- Ázia,
- Afrika,
- Latinská Amerika a Karibik.

Ďalšie medzinárodné organizácie

Začiatkom 19 st., zameriavajú sa na rôzne oblasti človeka: politická, hospodárska, športová, kultúrna, vedecká. Delia sa na 2 skupiny: **Medzištátne/medzivládne – IGO** **Mimovládne – NGO (FO aj PO)**

NGO: Medzinárodný zväz žien, Medzinárodný výbor červeného kríža, Medzinárodná konfederácia slobodných odborov, Interpol, Medzinárodný olympijský výbor, Armáda spásy, Svetová rada cirkvi.

IGO: EÚ, FAO, IBRD- svetová banka, ILO – medzinárodná organizácia práce, Africká únia, UNESCO – pre výchovu, vedu, kultúru, UNICEF, WHO – svetová zdravotnícka.

- **G8** – 7 najsilnejších ekonomík sveta + Rusko (USA, Kanada, VB, Francúzsko, Nemecko, Japonsko, Taliansko)
- **WTO** – 1995 bolo premenované na GATT – všeobecná dohoda o clách a obchode.
Cieľom: Medzinárodný slobodný obchod; Znižovať bariéry zahraničného obchodu.
- **OECD** – organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. Aj my sme členmi.
Cieľom: Podporovať ekonomický rast svojich členov a pomáhať rozvojovým štátom.
- **OPEK** - organizácia krajín vyvážajúcich ropu. Irak, Irán, Venezuela. 80 % svetovej ťažby ropy – ovplyvňujú cenu ropy.
- **NAFTA** – severoamerické združenie voľného obchodu. Kanada, Mexiko.
- **CEFTA** – stredoeurópska dohoda o voľnom obchode. Bývalé socialistické štáty. (PL, Rumunsko, SR, ČR,...)
- **NATO** – severoatlantická aliancia. Po 2 sv. vojne vznikla. Aj my sme členmi. Vojensko-politická organizácia. Hlavnou úlohou je – zabezpečovať bezpečnosť svojich členov.

Globálne celosvetové problémy (GCP), 20 a 21 st. je poznamenané:

1. množstvom celosvetových a regionálnych konfliktov
 - 2sv. vojny, studená vojna, Vietnamská vojna, Irak-Irán, Afganistan
2. kontroverzný charakter vzťahov človek príroda
 -
3. Civilizačné problémy
 - stres, rasové a náboženské problémy, demokratické problémy, populačné
4. ekonomické problémy
 - inflácia, nezamestnanosť, hospodárska kríza, menové krízy

Typické vlastnosti:

- dotýkajú sa celého ľudstva
- neustále narastajú problémy
- ich riešenie vyžaduje komplexný prístup čiže všetky krajiny sveta sa ich musia snažiť vyriešiť
- ich riešenie je možné len v miery

Klasifikácia GCP

1. *GCP súvisiace s mierovou spolunažívaním krajín a národov* – aby sa mohli riešiť:
 - a) odzbrojenie
 - b) podpora Konverzie špeciálnej výroby na civilnú
 - c) jednotne postupovať proti „chronickým“ agresorom
2. *GCP súvisiace so vzťahom človek a príroda* – ide o problémy znečisťovania ŽP ako je:
 - a) únik chemikálii do ovzdušia
 - b) emisie z uhoľných elektrární a oceliarní
 - c) ozónová diera
 - d) ovplyvňovanie teploty na zemskom povrchu – skleníkový efekt
3. *GCP súvisiace so vzťahom človek a spoločnosť*
 - a) problém populačnej explózie – problém s výživou obyvateľstva (India, Čína, Afrika)
 - b) problémy veľkých mestských civilizácií – mesto má veľa obyvateľov

Rímsky klub

60 roky, 20. storočia. Je to združenie intelektuálov zaoberajúcich sa GCP.

Vydávajú neperiodické správy (4 vedieť):

- Hranice rastu
- Ľudstvo na rázcestí
- Nový medzinárodný poriadok
- Vzdelanie bez hraníc
- Dialóg o hojnosti a blahobyte
- Prvá globálna revolúcia

Schádzajú sa nepravidelne:

1996 = Rím = Svetový summit o výžive – cieľom bolo nájsť východiská na zníženie počtu hladujúcich vo svete, aspoň o polovicu do r. 2015.

1998 = Rím = konferencia medziparlamentárnej únie – cieľ veľmi náročný:

- * ročne o 2 % rastie poľnohospodárska produkcia,
- * ročne o 3 % rastie populácia.

Riešenie: pomôcť rozvojovým štátom aby produkovali čo najviac potravín:

- * dodávaním know-how (vzdelávanie, poradenstvo, technológie),
- * vytváraním vhodných ekonomických podmienok vrátane tzv. „mäkkých“ úverov (s nízkym úrokom) pre farmárov.